

פנינים

ופרפראות נבחרים לפרשת השבוע "יום הכיפורים"

*****

עורך: הרב יוסף ברנר

לתגובות והנצחות – לשיעורים והרצאות: pninim16@gmail.com 054 - 8455798 - ניתן לקבל את העלון במייל.

שבתכם – "ותענון ית נפשתיכון, ותשרון לצימא בתשעה יומין לירחא בעידוני רמשא מן רמשר ההוא עד רמשא חורן תהוון ציימון צומכון ושבתון שוביכון, ועבדין זמנין מועדיכון בהדוא". וכל המתכוונן יראה, שההוספה של ארבע מילים האחרונות "ועבדין זמנין מועדיכון בהדוא", היא לכאורה מיותרת, כיוון שלא מדובר כאן בהגים ובמועדים אלא ביום הכיפורים שבו יש לצום. אלא, כנראה התכוון התרגום יונתן לנטוע בנו את ההרגשה שלמרות היותו של יום הכיפורים יום נורא ואיום, היום הקדוש ביותר בשנה, צריך לעשות גם אותו בשמחה ובחדווה. להגביר כמה שיותר את מידת השמחה בעצם העובדה שניתנה לו האפשרות לכפר ביום זה על כל עונותינו. ורק אחר כך, כשהגענו לדרגה מסוימת בשמחה זו, אפשר לחשוב גם על הצד השני של החרדה מאימת הדין, בלי שמחשבות אלו יפגעו כמלא הנימה באושר הפנימי והשמחה של ימי הדין...

ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגחה.
כשהגיע בשנה אחת הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע לקטע זה הנאמר בליל יום הכיפורים, שאל בקול רם: וכי אפשר שכל העם שוגגין ואין ביניהם מזיד? אלא – הריים את ידיו כלפי שמיא ואמר: רבנו של עולם, אני מעיד עליהם שאין בהם שום אדם שיאמר "לשם ייחוד" קודם שעושה עבירה (כלומר, הריני מוכן ומזומן לעשות עבירה, כשם שאנו אומרים קודם עשיית מצוה). אם כן יתכן לומר עליהם שכולם שוגגים!...

וכמו שהמליץ טוב – הרה"ק בעל האהב ישראל מאפסא זי"ע בדברי המשנה (יומא פ"ה) "האומר אחמא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, אחמא ויום הכיפורים מכפר – אין יום הכיפורים מכפר" ואמר: תראה רבש"ע! הפושעים היהודים – גם הגרוע שבהם, שאפילו תשובה אין לו עוד, הוא זה, "האומר אחמא ואשוב", או "אחמא ויום הכיפורים מכפר" – אפילו בשעה שהוא חומא, עדיין הוא מהרהר בעניין התשובה וזוכר את היום הקדוש יום כיפור...

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל הטאותיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא טז.ל)

אמר היהודי הקדוש מפשיסחא זי"ע – מכיון שמפסק זה למדנו שקדושתו ומעלתו של יום הכיפורים הוא כמה שהוא כולו טהור, הרי יש לכך השלכה מופלאה אף לגבי הימים שבהם יהול היום הקדוש! כי מצינו במסכת כלים (יו"ד): "וייש מה שנברא ביום הראשון טומאה" (וביאר רבינו עובדיה מברטנורא זי"ע: יש דברים שנבראו ביום ראשון, שהעושה כלים מהם יש בהם טומאה, כגון הארץ, שנבראת ביום הראשון – וכלי חרס הנעשים ממנה טמאים), ממשיכה המשנה: "בשני – אין בו טומאה" (מסביר הברטנורא: כי ביום השני נברא הרקיע, שאין בו טומאה), "בשלישי – יש בו טומאה" (בשלישי נבראו אילנות, וכלי עץ הנעשים מהם מקבלים טומאה), "ברביעי ובחמישי – אין בהם טומאה" (ברביעי נתלו המאורות, שאין בהם טומאה, ובחמישי נבראו עופות והגים, שאם עשה מהם כלים אין מקבלים טומאה, חוץ מכנף העוזנייה וביצת בת היענה – שיש בהם טומאה מדרבנן), "וכל שנברא ביום השישי – טמא" (היות, בהמות, שרצים ואדם – אם עשה כלים מעצמותיהם או מעורותיהם, מקבלים טומאה). עד כאן מדברי המשנה. הרי לנו – סיים היהודי הקדוש ואמר: שהימים שאין במה שנברא בהם טומאה, הם ימי שני, רביעי, חמישי ושבת קודש. כמה מפליא, לפיכך, לגלות שאלו בדיק הימים היהודים שבהם יכול יום הכיפורים, היום הקדוש והטהור לחול! (ואף שביום חמישי נבראו "כנף העוזנייה וביצת בת היענה" – שיש בהם טומאה, אולם הרי טומאה זו אינה אלא מדרבנן, ועל כן יכול יום הכיפורים, שהיא מדאורייתא, לחול אף ביום חמישי, שכן מדאורייתא גם ביום זה אין שייכות לטומאה כלל)...

זאת ועוד המשיך היהודי הקדוש מפשיסחא זי"ע והוסיף נופך לדברים הנ"ל: לא זו בלבד שיום הכיפורים יהול רק בימים שאין בהם טומאה, אלא שלעומתו יום הפורים יהול דווקא בימים 'שישי' בהם טומאה – ראשון, שלישי, ושישי. והטעם

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל הטאותיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא טז.ל)

מבאר הכלי יקר לפי שאין יום הכיפורים מכפר כי אם לשבים (שבועות יג.), לפיכך קודם שיכפר עליהם חייב כל אדם לטהר עצמו מכף רגל ועד ראש מכל טומאת העוון, לכך נאמר "לפני ה' תטהרו", ו"לפני" משמש לשון קודם... וגדולה מזה מצאתי בזהר הקדוש בפסוק (ויקרא יט.ל) "מפני שיבה תקום" – שקודם זמן ה'שיבה' יקום האדם מתרדמתו לשוב אל ה', והיינו לפני בא יום ה' הגדול והנורא תטהרו ע"י התשובה, ואח"כ יטהר ה' אתכם ע"י הכפרה!...

השרף הקדוש מקוצק זי"ע נכנס באחד מלילי יום כיפור, כל כולו אש להבה. המוני החסידים שהיו בבית המדרש נתמלאו אימה למראהו הנורא הוד. והוא הוציא מפיו את פסוקו של יום כיפור, כשהוא מפוסק על ידו באופן שונה ממשומו של מקרא: "כי ביום הזה יכפר", "עליכם לטהר אתכם מכל הטאותיכם" ... אמרו: כל אלו שזכו לשמוע "פשט" חדש זה יוצא מפורש מפיו של השרף הקדוש, היה אותו צו של טהרה עצמית מלווה אותם כל ימיהם...

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל הטאותיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא טז.ל)

מבאר הרמב"ן: "אמנם הכל תלוי בתשובה, אבל יום אחד בשנה, היינו בראש השנה מתייחד הקב"ה במידת הדין ומנהיג עולמו, ואילו ביום הכיפורים משתף גם את מידת הרחמים". וממשיך הרמב"ן וכותב בכמה מילים את עיצומו של יום: אכן גם בראש השנה אינה נעלמת מידת הרחמים – "שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים" – אבל ראש השנה הוא "יום הדין ברחמים", ויום הכיפורים הוא "יום רחמים בדין"!

ואת זו דרש הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע וישא משלו: בן מלך סרח על אביו, והיה אחד הממונים מלשין עליו תמיד. פעם נסע המלשין מחוץ לעיר, מיד רץ הבן אל אביו ובכה לפניו, שמתחרט והפץ לשוב אליו, יותר לא ישוב לסורו, ועל אתר נכמרו עליו רחמי אביו. כך גם המשיך רבי שמעלקא ואמר: ביום הכיפורים אין לשטן רשות להשטין, וכל איש הרוצה, יבוא אל המלך...

עיצומו של יום מכפרי!

על הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע מסופר, כי שנה אחת ביום הקדוש הסתובב בחדרו הלךך ושוב, ושאל לתוך פיו אויר מלוא ריאותיו, נפה והכנים עוד הפעם, וכך היה עושה משך זמן, שואף ונושף שואף ונושף בקורת רוח כאדם השואף רוח צה בראש הרים. כאשר הבין שמקורביו תמהים על כך, הסביר להם את פשר הדבר: "הלא יום זה גדול ונורא אשר לפי דעת רבי עצם היום מכפר אף בלי תשובה, ואפילו על עבירות הנעשים ביום הכיפורים עיצומו של יום מכפר, וא"כ אני משתוקק לשואף אל קרבי מרוח היום יותר ויותר!..."

כי יום כפורים הוא לכפר עליכם לפני ה' אלוהיכם (ויקרא כג.כח)

מתנה גדולה ועצומה נתן לנו הקב"ה את יום הקדוש לסליחה ולכפרה על כל עונותינו, ולכן יש לשמוח ולהכנים שמחה עצומה בליבנו שזכינו להגיע לזמן הזה, ועל אף חרדת הדין צריכים להיות בשמחה ולא בעצבות ובקדרות! וכבר ידוע בשם צדיקים שהיו אומרים לבני עדתם לפני הימים הנוראים: "הנה הימים המאושרים ממשמשים ובאים!..." **ובספר עלינו לשבח להגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א** מביא ראייה נפלאה לכך מדברי התרגום יונתן בן עוזיאל בפרשת אמור (כג.ל), שהוסיף כמה מילים שלכאורה הן אינן נצרכות להבנת הפסוק: "שבת שבתון הוא לכם ועניתם את נפשותיכם, בתשעה לחודש בערב, מערב עד ערב תשבתו

לכך הוא, משום שמצינו בתקוני זוהר שפורים נקרא על שם יום הכיפורים, אך ההבדל הוא על פי מה שהתבאר בדברי המדרש (במדבר רבה, פרשה יט אות א'), שפורים הוא יום טהור מטמא, בעוד שיום הכיפורים, שבו כל ישראל צדיקים ודומים למלאכי השרת, הוא כולו טהור. משום כך הל פורים בימים שנברא בהם מטא ונעשה מהור מטמא, בעוד יום הכיפורים נקבע רק בימים שאין בהם טומאה כלל... ומסיים: גם יוצא לנו א"כ – שביום ד' וה' יכולים שניהם לחול, משום שכאמור לעיל אין בהם טומאה מדאורייתא, שהרי כגף העזניה וביצת בת היענה מטמאין רק מדרבנן, ולכן יום הכיפורים שהוא מן התורה, יוכל לחול בימים אלו, שאין בהם טומאה מן התורה. ולעומתו פורים שאינו אלא מדרבנן, יוכל אף הוא לחול בימים אלו, שהרי מדרבנן יש בהם טומאה!..

דרש ר' אלעזר בן עזריה (ויקרא טו, ל) "מכל הטאתיכם לפני ה' תטהרו" – עבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו. אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין מי מטהר אתכם אביכם שבשמים וכו' ואומר (ירמיהו יז, יג) מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל (יומא ה.ז.)

מסביר הגה"ק בעל הנודע ביהודה ז"ע בספרו צ"ח – שרבי עקיבא לא בא לחלוק, אלא אדרבה, הוא מסביר את דברי רבי אלעזר בן עזריה, מה הטעם שאין יום הכיפורים מכפר על עבירות שבין אדם לחבירו, מפני שהמטהר אותנו והמוחל על עונותינו הוא רק אבינו שבשמים שמרחם עלינו כרחם אב על בנו. אולם רחמיו נכמרים עלינו רק בתנאי שאנו כולנו כבניו, שמתנהגים כאחים, כבני אב אחד, אבל אם אין אנו כאחים זה לזה, ולא נוהגים כבני אב אחד, אלא גוזלים והומסים ושונאים זה את זה ומראים שאין לנו קירבה יחד, אם כן מתברר שאנו רק עבדים ולא בני השי"ת. והו כוונתו "מי מטהר אתכם אביכם שבשמים" – דרך ע"י שהוא לנו כאב ואנחנו כבניו או מכפר, ולכן על עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר, כי עבירות אלו מראות על ריחוק בין איש ישראל לרעהו, ואז ישראל אינם עוד בדרגת אחים ובני אב אחד, וממילא גם הקב"ה אינו קרוב אלינו כאב וח"ו אינו מטהר את ישראל!..

וכעין זה הביא גם בספר **ילקוט הגרשוני** שכשם שהמקוה מטהר רק באשבורן (מקוואות א.ז.), כלומר, כשהמים מכנסים ביחד, כך גם ישראל, כשהם בבחינה זו, כשהלבבות קרובים ומכונסים יחד, הקב"ה מטהרם. ואף הוסף, שעל פי זה מובן היטב הסיוע של רבי עקיבא: "מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל" – שגם מקוה אינו מטהר אלא באשבורן, כשהמים מכונסים יחד, ואף הקב"ה מטהר את ישראל, כשהם מכונסים יחד כאחים, כבני אב אחד, ואז הוא אביהם ומרחם עליהם כרחם אב על בניו!..

על הרה"ק **רבי מרדכי מטשרנוביל ז"ע** מסופר, כי פעם אחת, בערב חג, התאסף עם רב בכיתו. ביקש הרבי לטבול לפני התקדש היום במקוה ולא הספיק. עמד וקרא: "מקוה ישראל הו!" והרכין ראשו וגופו בתוך הקהל שלוש פעמים, כטובל במקוה ממש!..

אל הרה"ק **רבי שמואל מפלונים ז"ע** נכנס אברך אחד לפני "כל נדריו", ותינה את צערו: רבי מכף רגלי ועד קדקדי אין בי מתום, כמה יתרצה עבד אל אדוניו, באיזה פנים אתייצב ביום דין לפני המלך? החזיר לו הרבי – "אף אני שרוי במבוכה זו", ותוך כדי דיבור טפח על כתפו, חיבקו ונכנס עמו להתערב בתוך הקהל, בהפטירו: "אלא עם יהודים ביהד... עם יהודים ביהד..." שכן כבר הכתוב אומר (ויקרא טו.לד) "הייתה זאת לכם לחוקת עולם לכפר על בני ישראל – 'אחת בשנה' – כשכולם ביהד!.."

ברוך שם כבוד מלכותו בקול רם!

הגה"ק רבי יהונתן איבישיץ ז"ע מסביר בספרו יערות דבש מדוע בליל יום הכיפורים ולמחרתו אומרים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בקול רם. לפי שהמלאכים אין להם רשות להזכיר השם אלא לאחר ג' תיבות "קדוש קדוש קדוש" ה' צבאות", ואנו אומרים שמע ומוזכרים השם לאחר ב' תיבות. ולמה ישראל גבוהים מן המלאכים, מפני שעושים רצונו של מקום, אבל לב יודע מרת נפשו ואנו רואים את עצמינו לבלתי ראויים, על כן אנו אומרים בשכמל"ז בלחש, מפני המקטרגים שלא יטילו ח"ו פגם במצוה הגדולה – קבלת עול מלכות שמים. אבל ביוה"כ שאין רשות לשמן להסמין כפי שידוע שגימטריה "השמן" – ש"ס"ה, היו אומר, לשמן יש

רשות להשטין רק על ש"ס"ד ימים ולא על יום הש"ס"ה – יום כיפור, לכן אין לחוש מהמקטרגים ואנו יכולים לאומרו בקול רם...

שאל **המגיד הירושלמי הגה"צ רבי שלום שברדון ז"ע** – תמיהה גדולה יש כאן? – מניע ערב יום הכיפורים, המהדרין מן המהדרין אוכלים מהבוקר, ובאמת כך היא המצוה להרבות באכילה וק"ו בסעודה המפסקת. לאחר סעודה המפסקת, מברכים ברכת הזון, מתכוננים ללכת לבית הכנסת לובשים מלית ובגדים לבנים – כמלאכים, והולכים לבית הכנסת. ואמנם כתוב בשו"ע שהחכם עיניו בראשו ולא ימלא כריסו במשך היום. אבל למעשה, בי"ל נדר"י הגוף מלא באוכל, בגשמינות, בחומריות, וכך ממשיכים למעריב עד קריאת שמע, שם אומרים בקול רם כמלאכים: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד! ומשיכים הלאה והלאה מעריב, שיר היחוד, תהילים, יש הנשארים לישון בבית הכנסת, וכך למחרת שהרית, מוסף, מנחה, וכל היום עובר בקדושה וטהרה – כמלאכים, קודש לה! עד מעריב. לפני מעריב תוקעים בשופר, תקיעה גדולה, "זהו רחום יכפר עון" וממשיכים עד קריאת שמע, ואז כבר אומרים בשקט: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד! ולכאורה פליאה עצומה יש כאן: בערב יוה"כ כשמועמים מנות גדושות של מרק ושוכחים את השו"ע שאומר לא למלא את הכרס, אז אנחנו נחשבים כמלאכים, אבל לאחר יום ג'דוש במצוות ותפילה, מיד ב"מעריב" הראשון אומרים "ברוך שם" בשקט – למה??? אלא תשמעו טוב – המשך ר' שלום במתק לשונו: הרי מה יש ל אדם יתרון על כל בעלי החיים? הרי אומר – המחשבה! אם כן, הבה נחשב: בערב יום כיפור הוא כאמת אוכל, אבל המחשבה נתונה ביום הכיפורים: "למה אני אוכל עכשיו, למה אכלתי כל היום", הושב האדם לעצמו. "בגלל שמצוה לאכול בערב יום כיפור בכדי שאוכל להתענות", והגמרא אומרת "כל האוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי" ובכלל, כל ערב יום הכיפור המחשבה נתונה ביום הקדוש העומד בפתח. אבל כשמועמים את קול השופר במוצאי יום כיפור, מה הושבים: הא, הא, עוד מעט כבר אפשר לאכול ולשתות!... אם כך – המלאך נעלם! האדם חוזר לעוגה ולקפה. וממילא הוא צריך להגיד "ברוך שם" – בשקט!..

על הטא שהטאנו לפניך במשא ומתן, ועל הטא... במאכל ובמשתה.

הרה"ק המוכיח רבי הלל מקאלמיה ז"ע הסביר באופן נחמד את הקשר בין שני הנושאים האלו שנראים לכאורה כלא קשורים: כי כאשר יבוא האדם לעיר אחת ויראה שכתוב על השלט "מסעדה כשרה – מהדרין", וכמובן בעל הבית עם זקן ארוך... הוא יכנס ויזמין לו ארוחה בלי שום חקירה ודרישה, אבל מה יקרה אם בתוך הסעודה יפנה אליו אותו בעל המסעדה עם הזקן הארוך ויבקש ממנו הלוואה בתור גמילות חסד, אז הוא ידחה אותו ויגיד: "הלא אינני מכיר אותך" ולא יתן לו בהלוואה אף פרוטה. משום כך אנחנו אומרים ביום כיפור: "על הטא שהטאנו לפניך במשא ובמתן", כלומר שאיננו כושרים בישראל חברנו שהוא איש הגון ובודאי ישלם חובו, אלא אנחנו חושדים בו שהוא גזלן, אולם, כאשר מגיע הענין לאכילת דבר כשר, אז אנחנו מהזיקים אותו לאיש כשר, בלי שום חקירה ודרישה. לפיכך אנחנו אומרים מיד אחרי "על הטא" הקודם – "ועל הטא שהטאנו לפניך במאכל ובמשתה"...

סלח לנו אבינו כי הטאנו – תפילת מעריב מוצאי יום כיפור.

הרה"ק בעל החידושי הרי"ם מגור ז"ע שאל: מדוע מתפללים במוצאי יום הקדוש בתפילת שמונה עשרה "סלח לנו אבינו כי הטאנו", הרי עונותינו כבר נתכפרו ביום כיפור? זאת ועוד, שעדיין אנו עומדים בבית הכנסת ולא היה סיפק בידנו לחטוא מחדש? אלא תירץ החידושי הרי"ם – דהנה צריך האדם להאמין באמונה שלימה שיום הכיפורים מכפר, אך דא עקא שלבו של אדם נוקפו מי יודע אם אכן נתכפרו כל עונותיו, וכיון שמסתפק בדבר נחשב לו לחטא ועוון, ולכן יש להתפלל או "סלח לנו אבינו כי הטאנו"...

מסופר על תלמיד חכם אחד שבא לפני **הגה"ק בעל החזון איש ז"ע** בערב יום הכיפורים ואמר לו: מדי שנה ביום זה אני עושה את כל ההכנות לחזור בתשובה, ואכן עולה בידי להרהר קצת בתשובה, אולם מה כל זה שווה אם מיד לאחר היום הקדוש הכל חוזר וניעור, ואני חוזר לסורתי? השיב לו החזון איש: "גם הרהורי תשובה יקרים מאוד בעיני השם יתברך!.."

ובדומה לזה מסופר על חסיד אחד שבא לפני **הרה"ק בעל התיבות שלום מפלונים ז"ע**, והיה חסיד זה בעל נפש גדולה, ושאיפות כבירות מצד אחד, ושבע אכזבות מצד שני, על שלא עולה בידו להגשים את רצונותיו לעלות כבולם ה'. התלונן החסיד לרבי ואמר: חוששני, שמכל שאיפותי ורצונותי לא יישאר מאומה, ועל קברי ייכתב ברכות הימים "פה נטמן בעל השאיפות"... ענה לו הרבי בחיוך של רצינות: "ואני, אם הייתי רואה קבר כזה, הייתי הולך להתפלל עליו! וכי נקל הוא כל כך להיות בעל שאיפות!.."

הדפסת והפצת הגליון באדיבות
"סוכות ירושלים" - סכך "קיינעס" המקורי - 9252* (*סוכה)
היו ברוכים ועשו חיל!!!